

JENS ANDERSEN

Astrid Lindgren

ASTRID
LINDGREN

*Tämä päivä,
yksi elämä*

WSOY

JENS ANDERSEN

Astrid Lindgren

Tämä päivä, yksi elämä

Suomentanut Kari Koski

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

ALKUPERÄINEN TEOS

Denna dagen, ett liv. En biografi över Astrid Lindgren

© 2014 JENS ANDERSEN & GYLDENDAL, COPENHAGEN 2014
PUBLISHED BY AGREEMENT WITH GYLDENDAL GROUP AGENCY
SUOMENNOKSEN © WSOY JA KARI KOSKI 2015

ISBN 978-951-0-41462-0

PAINETTU EU:SSA

Minä kyllä tiedän, mikä *ei* ole elämän tarkoitus.
Haalia rahaa ja esineitä ja asioita, elää julkkiselämää
ja esiintyä viikkolehtien julkkispalstoilla, pelätä
yksinäisyyttä ja hiljaisuutta niin paljon, ettei
koskaan ehdi ajatella rauhassa: Miten käytän tämän
lyhyen hetkeni maan päällä?

ASTRID LINDGREN, 1983

Sisällys

Esipuhe	9
Ihailijapostia	11
À la garçonne	22
Suvunjatkamisen salaisuudet	56
Håbets Allé	85
Sinun lapsesi eivät ole sinun	124
Kaikkien maiden äidit, yhtykää!	165
Vallankumous lastenhuoneessa	202
Surulintuja ja laululintuja	243
Valoisien öiden runous	285
Taistelu mielikuvituksesta	328
Olen tanssinut yksinäisyydessäni	369
Lähteet	420
Henkilöhakemisto	429

Esipuhe

ELÄMÄKERRAN KIRJOITTAMISEEN tarvitaan kahta: kirjoittajaa ja sitä josta kirjoitetaan. Yleensä kirjoitusprosessissa on kuitenkin osallisena monia muitakin ihmisiä, jotka jättävät jälkensä lopulliseen työhön. Heitä ovat muun muassa elämäkerran nimihenkilöstä kertovien aiempien kirjojen ja artikkelien tekijät, joista on myöhemmän elämäkerran kirjoittajalle paljon hyötyä. Kirjan lopussa on lähde-luettelo, jossa mainitaan kaikki Astrid Lindgrenin elämää käsittelevät kirjat, artikkelit, aikakauslehdet ja nettisivut, joita olen käyttänyt apunani, sekä henkilöhakemisto.

Haluan esittää kiitokseni kaikille, jotka ovat auttaneet minua muun lähdeaineiston hankkimisessa. Ennen kaikkea Astrid Lindgrenin bibliografille Lena Törnqvistille, joka on jaksanut tarjota minulle neuvoja ja vihjeitä ja opettanut minua, tanskalaista, löytämään esimäni Ruotsin kuninkaallisen kirjaston Astrid Lindgren-arkistosta. Arkisto hyväksyttiin Unescon maailmanperintöluetteloon vuonna 2005. Tässä yhteydessä haluan myös kiittää eduskunnan pikakirjoittajaa Britt Almströmiä, joka auttoi eräiden arkistossa säilytettyjen Astrid Lindgrenin pikakirjoituslehtiöiden tulkitsemisessä. Niin ikään kiitokset arkistotyöstä Anna Eklundh-Jonssonille Vadstenan maakunta-arkistosta, tutkimuskirjastonhoitaja Bruno Svindborgille Det Kongelige Bibliotekista Kööpenhaminasta sekä Gyldendal-kustantamon lasten- ja nuortenkirjojen toimituksen toimituspäällikölle Elin Algreen-Petersenille.

Elämäkerran kirjoittaminen olisi miltei mahdotonta ilman toisten ihmisten ystävällisyyttä, auttavaisuutta ja halua tarjota erityistietämystään ja taitojaan avuksi kirjoitustyössä. Kiitokset Tom Alsingille,

Barbro ja Bertil Alvtegenille, Urban Anderssonille, Malin Billingille, David Buggelle, H el ene Dahlille, Gallie Engille, Belinda Erichsenille, Jens Fellkelle, Jacob Forsellille, Lena Fries-Gedinille, Eva Glistrupille, Klaus Gottfredsenille, Stefan Hildingille, Jesper H ogenhavenille, Anneli Karlssonille, Kerstin Kvintille, Jeppe Launbjergille, Kathrine Lille orille, Annika Lindgrenille, J orn Lundille, Carl Olof Nymanille, Nils Nymanille, Ida Balslev-Olesenille, Johan Palmbergille, Sven Reiner Johansenille, Gunvor Runstr omille, Ning de Coninck-Smithille, Anja Meier Sandreidille, Lisbet Stevens Senderovitzille, Margareta Str omstedtille, Torben Weinreichille, Helle Vogtille ja Elsa Trolle  onnerforsille.

Erityiset kiitokset Saltkr akan AB:lle teknisest  tuesta ja avusta k yt ann n asioissa sek  etenkin monista kirjan kuvista, Kjell- ke Hansonille ja Kulturkvarteret Astrid Lindgrens N sin henkil kunnalle Vimmerbyss  sek  Jakob Nylin Nilssonille Vimmerbyn kirjastossa. Kiitokset Astrid Lindgrenin tanskantajalle Kina Bodenhoffille, Jenny Thorille Gyldendal Group Agencysta sek  kustannustoimittajilleni Vibeke Majnlundille ja Johannes Riisille.

Lopuksi kiitokset Statens Kunstr adille, Gangstedfondenille ja Dansk-Svensk Kulturfondille taloudellisesta tuesta sek  ensilukijalleni Jette Glargaardille, joka ei pet  koskaan. Viimeisen  muttei v h aisimp n  haluan kiitt   Astrid Lindgrenin tyt rt  Karin Nymania, joka innostui t m n kirjan kirjoittamisesta. Ilman h nen mielenkiintoaan, n kemyst n ja aktiivista osallistumistaan viimeisten puolentoista vuoden ajan lukuisien keskustelujen ja s hk postikirjeenvaihdon merkeiss  t st  kirjasta ei olisi tullut mit n .

K openhaminassa elokuussa 2014

Jens Andersen

Ihailijapostia

DALAGATANIN JA ODENGATANIN KULMASSA sijaitsevassa postikon-
torissa kiireet vain lisääntyivät koko 1970-luvun. Synnä siihen
oli muuan vanha rouva, joka näytti samalta kuin monet muutkin
vanhat rouvat, joihin saattoi törmätä kadulla, puistossa, kaupassa
tai konditoriassa Tukholman Vasastanin kaupunginosassa. Vuosien
ajan tämän naisen postiluukusta kannettiin joka päivä tukuittain kir-
jeitä. Kun hän täytti pyöreitä vuosia 1977, 1987 ja 1997, postinkan-
tajien piti jo soitella Dalagatan 46:n ovikelloa toimittaakseen perille
säckikaupalla paketteja ja kirjeitä, joita saapui joka puolelta maail-
maa. Kun kirjeet oli luettu ja niihin oli vastattu, ne kannettiin pah-
vilaatikoissa vintille. Postin joukossa ei ollut vain iloisia onnento-
votuksia ja värikkäitä piirustuksia lapsilta vaan myös kultareunaisia
tervehdyksiä valtiomiehiltä ja kuninkaallisilta sekä tavallisia kirjeitä
ihmisiltä, jotka halusivat vain kirjailijan nimikirjoituksen tai pyysi-
vät käteistä rahaa, taloudellista apua tai moraalista tukea milloin mil-
lekin poliittiselle näkemykselle.

Useimmat niistä, jotka olivat vuosien mittaan kirjoittaneet Ast-
rid Lindgrenille, halusivat ennen kaikkea lausua julki innostuk-
sensa ja ihailunsa. Monesti he myös kysyivät kirjailijalta mitä eri-
koisimpia asioita. Kaikki kysymykset eivät suinkaan olleet luonteel-
taan yhtä viattomia kuin sillä ruotsalaisella lastentarharyhmällä, joka
halusi tietää, voivatko hevoset tosiaankin syödä jäätelöä, tai Järfäl-
lan yhdeksänvuotiaalla Kristinalla, joka tivasi selitystä siihen, mi-
ten Pepin isä pystyi tv-sarjassa lähettämään pullopostia vaikka istui-
kin vankilassa. Aikuisetkin hautoivat mielessään monenlaisia asioita:
peltiseppä Karlsson Kalmarista pyysi lupaa antaa firmalleen nimeksi

Karlsson på taket Katto-Kassisen mukaan. Eräs jämtlantilainen metsänomistaja halusi tiedustella, oliko luonnonystävänä tunnettu kirjailija sattumoisin kiinnostunut ostamaan pari hehtaaria kuusimet-sää. Muuan vankeusrangaistusta vaimonsa murhasta istuva mies taas kirjoitti Astrid Lindgrenille Dalagatanille kysyäkseen, voisiko tämä ajatella kirjoittavansa kirjan hänen elämästään.

Ennen kuolemaansa tammikuussa 2002 Astrid Lindgren oli saanut vuosien mittaan kaikkiaan 75 000 kirjettä. Niitä säilytetään nyt Tukholmassa Ruotsin kuninkaallisen kirjaston Astrid Lindgren -arkistossa. Varsin monet niistä ovat luonteeltaan hyvin henkilökohtaisia. Pepin ja Eemelin äidin henkilökohtaista tilaa ei monikaan katsonut tarpeelliseksi kunnioittaa. Vanhoilla päivillään Astrid Lindgrenistä tulikin koko Pohjolan viisas muori ja sielunhoitaja, jolle saattoi keventää sydäntään ja jolta saattoi kysyä neuvoja elämänsä ongelmiin. Eräs nainen kirjoitti Astridille ja aneli tätä välittäjäksi naapurusten väliseen katkeraan riitaan, ja toinen halusi puolestaan tietää, miten käsitellä hankalaa vanhaa äitiään. Kolmas naispuolinen kirjoittaja muisti varakasta lastenkirjailijaa kerjuukirjeillään peräti neljäntoista vuoden ajan. Kirjeitä kertyi kaiken kaikkiaan 72, ja joka kerta niissä oli uusia yksityiskohtaisia avustuspyyntöjä: silmälasit oli ostettava ja auto korjattava, putkimiehen laskut piti nekin maksaa ja pelivelat kuitata. Ulkomailta kirjoitti itävaltalainen mies, joka oli jo pitkään haaveillut uudesta talosta, ja tiedusteli, eikö Pepin äiti voisi lahjoittaa merkittävää summaa hänen unelmiensa Huvikumpua varten – dollareina. Eräs tanskalainen isä lähetti 40 vuoden ajan pitkiä joulukirjeitä, joissa hän raportoi seikkaperäisesti ydinperheensä satumuksista ja liitti mukaan myös hieman lasten joululeipomuksia. Tukholmalaisestä Hässelbyn lähiöstä kirjailijaa pommitettiin kosi-makirjeillä. Niitä lähetti vanha mies, joka antoi periksi vasta, kun leskirouva Lindgrenin kustantamo puuttui asiaan ja uhkasi sinnikästä kosijaa poliisilla.

Suurin osa arkistosta on varattu ihailijakirjeille, ja niistä näkee, kuinka suuri merkitys Lindgrenin tuotannolla – niin kirjoina, elokuvina kuin tv-sarjoinakin – on ihmisille ollut. Hän alkoi saada kirjeitä heti urauurtavien Peppi-kirjojen ilmestyttyä 1940-luvulla. 1960-lu-

vulla kirjeistä oli tullut jo jonkinasteinen taakka ahkeralle kirjailijalle ja kiireiselle kustannustoimittajalle, joka kirjoitti kirjojaan aamuisin ja lomilla, teki joka iltapäivä töitä kustantamossa ja luki illat muiden kirjoja ja käsikirjoituksia. Kuitenkin vasta 1970-luvulla, kun Astrid Lindgren oli jäänyt eläkkeelle kustannustoimittajan työstään, kirjeiden virta Dalagatan 46:een paisui suoranaiseksi hyökyaaloksi. 1980-luvulle tultaessa Lindgren joutui palkkaamaan päätoimisen sihteerin hoitamaan ihailijapostiaan. Tähän kirjeiden tulvaan oli kolme syytä: *Veljeni*, *Leijonamielen* ilmestyminen (1973), niin kutsuttu Pomperipossan jupakka (1976), jossa Astrid Lindgren nousi kapinaan Ruotsin veropolitiikkaa vastaan, sekä Saksan kirjakauppiaiden rauhanpalkinto (1978), jonka saatuaan pasifisti Astrid Lindgren julisti kiitospuheessaan kaikkien aseriisuntapuheiden keskellä, että taistelu pysyvän rauhan puolesta alkaa lastenhuoneesta, tulevien sukupolvien kasvatuksesta.

Astrid ja Sture Lindgrenin tytär Karin Nyman syntyi Tukholmassa toukokuussa 1934. Hän sai puolen vuosisadan ajan seurata läheltä äitinsä työn ja persoonan ympärille syntynyttä kulttia. Hän kertoo, että kaikenikäiset miehet ja naiset kirjoittivat mutta myös soittivat Astrid Lindgrenille. Monet jopa kävivät koputtamassa hänen ovelleen Dalagatanilla. Useimmat halusivat vain puristaa kirjailijan kättä ja kiittää häntä kaikesta siitä ilosta ja lohdusta, jota hänen kirjojensa mielikuvitusmaailmat olivat heille tarjonneet. Nymanin mukaan joukossa oli myös useita ulkomaalaisia nuoria, jotka kirjoittivat Astridille pyytääkseen häneltä konkreettista apua:

»Saksassa oli paljon onnettomia lapsia ja nuoria, jotka halusivat muuttaa siihen Ruotsiin, josta olivat hänen kirjoistaan lukeneet, Melukylään tai Saltkråkaniin. Se vaivasi Astridia, sillä hän halusi aina tehdä kaikkensa auttaakseen ihmisiä, joiden asiat olivat huonosti, mutta tälle asialle hän ei mahtanut oikein mitään.»

Tällaisten pitkien ja epätoivoisten kirjeiden taustalla olivat yleensä vaikeat perheolot ja huonot suhteet vanhempiin. Esimerkiksi vuonna 1974 eräs onneton saksalainen teinityttö kirjoitti Astrid Lindgrenille pyytääkseen apua. Tyttö oli Lindgrenin kirjojen innostamana opetellut ruotsia ja kertoi nyt isästään, joka tyrannisoi perhettään ja oli

mennyt niin pitkälle että oli tuonut rakastajattarensa heidän kotiinsa asumaan. Astridin oli vaikea unohtaa tytön kirjettä ja hän viittasikin siihen kokonaan toisessa kirjeessä eräälle ruotsalaisteinille, jolle teki varmasti hyvää kuulla, millaisia ongelmia ja haasteita hänen ikätoverinsa muissa maissa joutuivat kohtaamaan. 66-vuotiaan Astrid Lindgrenin sanoin:

– – nähtävästi hänellä ei ole koko Saksanmaalla ketään jonka puoleen kääntyä. Oikeastaan hän on jo menettänyt elämänhalunsa, ei tiedä mitä tahtoo, yrittää milloin mitäkin ja kyllästyy siihen varsin pian. [– –] Luulenpa, että tytöllä on hyvin vakavia psyykkisiä ongelmia, mutten saa siitä oikein otetta, enkä voi kuitenkaan auttaa häntä. [– –] Niin, voi Luoja kuinka maailmassa riittääkään kurjuutta.

Arkistossa säilytetään kaikkiaan 30 000–35 000 kirjettä, joita lapset ja nuoret olivat lähettäneet kaikkiaan 50 eri maasta. Saksalaistytön kaltaisten avunpyyntöjen lisäksi kirjeissä kyseltiin mahdollista jatkoa johonkin tiettyyn kirjaan ja haluttiin tietää, miten kirjoja oikein kirjoitettiin. Joskus niissä jopa pyydettiin Astrid-tätiä auttamaan kirjeen kirjoittajaa, jotta tämä pääsisi etuilemaan jonossa pyrkiessään jonkin näytelmän tai elokuvan koe-esiintymiseen. Unelma päästä seuraavan Astrid Lindgren -elokuvan tähdeksi oli keskeisellä sijalla myös eräässä hyvin omalaatuisessa kirjeessä, joka tipahti Dalagatanin postiluukusta keväällä 1971. Kirjeen oli lähettänyt smoolantilaisessa pikkukylässä asuva 12-vuotias Sara Ljungcrantz. Kirje oli hyvin räiskyvä ja siinä oli käytetty useaa eri käsialaa ja valtavasti huutomerkkejä. Ensimmäisen sivun ylimmällä rivillä luki: »Haluatko tehdä minut ONNELLISEKSI?»

Tästä kysymyksestä sai alkunsa 1970-luvulla käyty pitkälinen kirjeenvaihto vanhan, uransa ehtoopuolta lähestyvän maailmankuulun kirjailijan ja juurettoman ja pohdiskeluvan ruotsalaistytön välillä, tytön joka tunsu olevansa monessakin mielessä ulkopuolinen omassa elämässään eikä millään tahtonut sopeutua olemaan nuori. Kirjeenvaihto on julkaistu kirjassa *Dina brev lägger jag under madras-*

Astrid Lindgrenin näkö tuli 1980-luvun puolivälissä yhä huonommaksi ja hän tarvitsi apua perehtyessään päivittäin saapuviin lukuisiin kirjeisiin. Kirjetulvan selvittelyyn osallistui yksityissihteeri Kerstin Kvintin lisäksi myös hänen tyttärensä Karin Nyman (vas.). KUVA ERWIN NEU / SALTKRÅKAN.

sen (Säilytän kirjeitäsi patjan alla), ja sen alussa käy ilmi, että Astrid Lindgren halusi kyllä auttaa 12-vuotiasta Sara Ljungcrantzia, mutta ensin 63-vuotiaan kirjailijan täytyi oppia tuntemaan tämä temperamenttinen tyttö hieman paremmin. Saran ensimmäinen kirje ei ollut nimittäin lainkaan Astridin mieleen. Kirjeessä pyydettiin kaikkea muuta kuin nöyrään sävyyn päästä koekuvauksiin. Sen jälkeen uusimman Peppi-elokuvan lapsinäyttelijät haukuttiin maan rakoon ja Björn Bergin piirroskuviutus uusimpaan Vaahteramäen Eemeli-kirjaan lytättiin kovin sanoin. Tyttö vaikutti itsevarmalta, vaikka si-

Kaksi teinityttöä eri aikakausilta. Sara Ljungcrantzin kanssa 1970-luvulla käymässä kirjenvaihdossa Astrid Lindgren näki heijastuksen itseltään nuorena, sopeutumattomana tyttönä Vimmerbyssä 1920-luvun alussa.

KUVA YKSITYINEN / SALTKRÅKAN.

simmässään hän oli kaikkea muuta. Juuri tästä kaikesta muusta hän oikeasti halusi Astridille kertoa.

Astrid Lindgrenin ensimmäinen vastaus Saralle oli kuitenkin lyhytsanainen ja kylmäkiskoinen. Itse asiassa se oli hienovarainen näpätys, jota lukiessa tyttöä alkoi nolottaa niin, että hän veti kirjeen vessasta alas. Monien Saran lempikirjojen kirjoittaja oli muistuttanut häntä kateuden vaaroista ja kysynyt sen jälkeen, osaisiko Sara päätellä, miksi hänellä oli niin vähän ystäviä, miksi hän oli usein yksin ja tunsi itsensä yksinäiseksi.

Yksinäisyys on nykyään pohjoismaisessa kulttuurissamme kovin kielteisesti latautunut käsite, johon liittyy niin monia tabuja, että yksinäisyyttä on vaikea pukea sanoiksi, vaikka tunne on meille kai-

kille tuttu ja joudumme kokemaan yksinäisyyttä monin eri tavoin elämämme varrella. Juuri yksinäisyydestä tulikin seuraavien vuosien kuluessa punainen lanka yksinäisen teinitytön ja yksinäisen kirjailijan välisessä kirjeenvaihdossa. 1970-luvulle tultaessa Astrid oli niin lapsena, nuorena, yksinhuoltajana, vaimona, leskenä kuin taiteilijanakin ehtinyt jo useaan otteeseen miettiä, mitä merkitsee joutua oman onnensa nojaan. Aika ajoin hän oli pelännyt yksin jäämistä ja toisinaan kaivannut sitä sanomattoman paljon. Hän oli perheensä smoolantilaisen tunnuslauseen *Vi sår inget utåt* (Ulkopuolisille ei kerrota mitään) mukaisesti rajannut hyvin tarkkaan sen, mitä julkisuudessa tiedettiin kirjailija Astrid Lindgrenistä. Yksityiselämänsä yksinäisyydestä hän sen sijaan kertoi usein jopa yllättävän avoimesti, jos joku siitä vain ymmärsi kysyä. Tämä näkyy muun muassa erään ruotsalaisen viikkolehden haastattelussa 1950-luvulta, kun toimittaja tiedusteli Astrid Lindgreniltä, miten tämä pystyi käsittelemään miehensä äkillistä menehtymistä vuonna 1952. Kirjailija vastasi:

Ennen kaikkea haluan olla yhdessä lasteni kanssa. Sitten haluan olla yhdessä ystäväni kanssa. Ja lisäksi haluan olla yhdessä itseni kanssa. Vain ja ainoastaan minun itseni. Ihmiselle jää vain hyvin heikko ja mitätön suoja kaikkea sitä vastaan, millä elämä ikinä saattaa-kaan lyödä, ellei ole oppinut olemaan yksin. Se on melkeinpä kaikkein tärkeintä.

Astrid Lindgren uskoi vakaasti, että ihmisen on kyettävä kestäämään yksinäisyyttä kaiken ikäisenä. Tämä oli myös keskeisenä teemana hänen varovaisen opastavissa kirjeissään Saralle, jolla oli suuria vaikeuksia tulla toimeen perheenjäsentensä, kavereidensa, opettajiensa, psykologien ja lopulta jopa itsensä kanssa. Saatuaan tytöltä neljä viisi kirjettä Astrid Lindgren alkoi vähitellen havaita jotain tuttua nuoren tytön kokemuksissa. Kun Sara sitten kertoi, miltä tuntuu, kun on yksinäinen ja unohdettu ja kaikki kuseksivat päälle, Astrid päätti kertoa myös omasta vaikeasta nuoruudestaan:

Voi, minä niin haluaisin, että saisit olla iloinen eikä poskillasi olisi niin paljon kyyneleitä. Mutta on hyvä, että pystyt tuntemaan jotain ja murehtimaan muita ja ajattelemaan surullisia ajatuksia, ja juuri sen takia tunnenkin olevani sinun sukulaissielusi. Vaikeimpia aikoja ihmisen elämässä ovat, luullakseni, varhaisnuoruus ja vanhuus. Muistan oman nuoruuteni hirvittävän alakuloisena ja vaikeana.

Sara pani kaikki Astridin kirjeet talteen patjansa alle. Ne olivat pitkiä kirjeitä, joissa ei koskaan puhuttu nuorelle vastaanottajalle alentuvaan sävyyn vaan käsiteltiin myötämielisesti tytön ongelmien ja riitujen täyttämää todellisuutta. Samalla niistä välittyi, kuinka sopeutumattomaksi Astridkin oli kokenut itsensä silloin, kun hänen sukunimensä oli vielä Ericsson. Olihan hän itsekin ollut älykäs, hyvin surumielinen, kapinallinen ja kaihoisa mutta samalla identiteettiään etsivä teinityttö syrjäisessä maalaiskylässä 1920-luvulla. Nuoruusmuistot alkoivat hiljalleen palata kirjailijan mieleen. Toden teolla ne heräsivät eloon keväällä 1972, kun Sara kertoi hyvin draamatisessa kirjeessään lyhyestä oleskelustaan nuorisopsykiatrisella klinikalla, jonne hän oli päätenyt paniikkikohtausten ja perheensä kanssa sattuneiden toistuvien välienselvittelyjen takia. Sara kirjoitti, ettei ollut koskaan aiemmin tuntenut itseään niin rumaksi, tyhmäksi, hölmöksi ja tylsäksi. Astrid Lindgren vastasi saman tien. Myötätuntoinen kirje alkoi syleilevillä sanoilla »Sara, tyttöni Sara». Romanin *Mio, poikani Mio* nimen tavoin nuo sanat saattoi kohdistaa kenelle tahansa ihmislapselle, joka oli tai ainakin koki olevansa maailmassa ihan yksin:

Kirjoitit kirjeessäsi olevasi »ruma, tyhmä, hölmö, tylsä». Sinä et ole tyhmä etkä hölmö, sen tiedän varmuudella kirjeistäsi, miten muun laita on, siitähän en voi sanoa yhtään mitään. Mutta kolmetoistavuotiaana uskoo aina olevansa ruma, minä olin sen ikäisenä aivan varma siitä että olin rumin kaikista ja ettei kukaan koskaan voisi rakastua minuun – mutta ajan mittaan huomasin, ettei asian laita ollut aivan niin huonosti kuin luulin.

Kirjeenvaihto huipentui vuosina 1973–1974, kun *Veljeni, Leijonamieli* oli ilmestynyt ja Astrid Lindgrenillä riitti muitakin murheita. Hänellä oli lukuisia haastatteluja ja luentoja kotimaassa ja ulkomailla, ja samaan aikaan kuoli monta hänelle läheistä ihmistä, ennen kaikkea miltei saman ikäinen isovelji Gunnar, joka oli heidän nuoruudessaan ollut läheinen ja luotettava vastakkaista sukupuolta oleva ystävä. Juuri hänelle Astrid oli saattanut usein hirtehhumorisissa kirjeissään keventää villiä, tanssinhaluista tytönsydäntään. Vuonna 1974 kirjailija surikin Gunnarin aivan liian varhaista kuolemaa. Samalla tuntui siltä kuin kaikki maailman ihmiset olisivat halunneet palan *Veljeni, Leijonamielen* kirjoittajasta.

Niin myös Sara. Hän oli saanut postissa omistuskirjoituksella varustetun kirjan, käynyt heti sen kimppuun ja lukenut jälkepäin *Dagens Nyheteristä* tyhmän arvostelun, jota hän kommentoi Astridille lohduttavaan sävyyn. Kuinka kukaan saattoi olla rakastamatta kirjaa, joka oli niin hermojaraastavan jännittävä ja samalla niin lämminhenkinen ja täynnä lohtua? Mitäpä Astrid Lindgren siihen olisi voinut lisätä. Sen sijaan hänellä oli sanottavaa erääseen toiseen asiaan, josta Sara oli maininnut kirjeissään talvelta 1973–1974. Nyt viisitoistavuotias Sara oli nimittäin kertonut rakastuneensa yhteen opettajistaan. Kaikki suhdekiemurat olivat lopulta käyneet Saralle ylivoimaisiksi. Hän yritti analysoida itseään Astridille joulukuussa 1973 lähettämäänsä kirjeeseen liitettyllä erillisellä lapulla:

»Olin pitkään pohtinut, mistä oikein johtui, etten elänyt ihan oikeasti. Olin päätenyt pohdinnoissani niinkin pitkälle kuin valheellisuuteen ja identiteetin hukkaamiseen. Minähän halusin niin kovasti olla oma itseni. Mutta kuka minä olin? En kuitenkaan usko, että tuntisin ainuttakaan ihmistä, joka on oma itsensä.»

Astrid Lindgren lumoutui Saran kirjeestä täysin. Kirjailijalla oli tapana vetäytyä uudenvuodenaattona omaan rauhaansa nauttimaan Beethovenista ja Mozartista, hyvästä kirjasta ja tavanomaisesta menneen vuoden uutiskatsauksesta, mutta nyt hän ryhtyikin vastaamaan Saran kirjeeseen. Istuessaan kirjoituskoneensa ääressä vuoden viimeisinä tunteina hän antoi ajatustensa vaeltaa vapaasti nuoruusvuosiensa

Vimmerbyhyn: »Kun luen, mitä kirjoitat itsestäsi, minusta tuntuu, että tunnistan paljon siitä, mitä itsekin pohdiskelin sinun iässäsi.» Saran analyysin filosofinen aloitus, joka käsitteli ihmisen haluttomuutta paljastaa todellista minäänsä, sai Astrid Lindgreniin komentoimaan nopeasti:

Niin, siinä olet kyllä aivan oikeassa! Kukaan ihminen ei avaudu täysin ja kokonaan, vaikka kuinka haluaisikin kyetä siihen. Jokainen on kuitenkin vangittuna yksinäisyyteensä. Kaikki ihmiset ovat yksin, vaikka monilla onkin niin paljon ihmisiä ympärillään, etteivät he ymmärrä tai huomaa sitä. Kunnes jonain kauniina päivänä... Mutta sinä olet rakastunut, ja se on ihana tunne.

Toinen asia, joka kosketti Astrid Lindgreniä Saran itsetutkiskelun sävyttämässä joulukirjeessä, oli tämän kuvaus rakastumisesta opettajaan. Lindgren vältteli huolellisesti heristämästä sormeaan morali-soivaan tai varoittavaan sävyyn. Sen sijaan hän kirjoitti ja toisti sen monissa seuraavissa kirjeissään, että rakkaus on kaikkein paras hoitokeino ahdistusta ja epävarmuutta vastaan. »Rakkaus, vaikka se olisikin 'onneton', vahvistaa elämäntunnetta, sitä on turha kiistää.»

Sara Ljungcrantz ja Astrid Lindgren eivät koskaan nähneet kasvotusten, eivätkä he koskaan tunteneet toisiaan muuten kuin näiden vuosina 1972–1974 kirjoittamiensa kirjeiden kautta. Sara kirjoitti vuonna 1976 vielä yhden kirjeen, jossa nyt seitsemäntoistavuotias tyttö kertoi lukeneensa uudelleen Astridin kolme kirjaa nuoresta Kapteeninkadun Katista. Vuosina 1950–1953 kirjoitettu trilogia kertoo nuoresta työstä, joka matkustaa Yhdysvaltoihin, Italiaan ja Pariisiin. Kirjat olivat piristäneet Saraa ja innostaneet hänetkin haaveilemaan matkailusta. Hänen oli kuitenkin pakko kysyä kirjailijalta, oliko kahdeksan–yhdeksäntoistavuotias Astrid Lindgren itse ollut päähenkilön esikuvana. »Oliko sinulla tosiaankin nuorena samantyyppistä kuin Katilla?»

Tämä kysymys palautti 68-vuotiaan Astrid Lindgrenin mieleen erään asian, jonka hän oli huomannut siivotessaan kirjoituspöytänsä laatikoita ja löytäessään sieltä vanhoja kirjeitä ja kellastuneita paperi-

lappuja. Ne oli kirjoitettu vuonna 1926, kun Astrid oli elänyt vaikeaa aikaa ja joutunut muuttamaan pois kotoa:

Löysin paperilapun, jonka olin kirjoittanut, kun olin suunnilleen sinun ikäisesi, se oli eräässä kirjeessä ja siinä sanottiin näin: Life is not so rotten as it seems. Mutta minä olin sitä mieltä – aivan kuin sinäkin – että elämä oli läpeensä mätää. Joten voi olla, että Kati-kirjat ovat hieman valheellisia [Saran käyttämä ilmaus; toim. huom.], jos haluaa uskoa niiden kuvaavan, millaista on olla hyvin nuori. Mutta Katihan on jo ehtinyt hieman kypsyä, hän ei ollut aivan niin nuori. Minä halusin koko ajan tappaa itseni siihen aikaan, kun olin 19–20-vuotias ja asuin yhdessä erään toisen tytön kanssa, joka halusi sitä vieläkin enemmän [– –] Mutta sittemmin aloin vähitellen sopeutua, ja minusta elämä tuntui aika mukavalta. Nyt, nykyisessä korkeassa iässäni, minusta tuntuu, että on hyvin vaikeaa olla iloinen, kun ajattelee, että maailmassa on sellaista kuin on, ja minä saan lohtua siitä, että en ole enää nuori. Voi Luoja miten rohkaisevaksi tämä nyt menee. Huomaan yhtäkkiä. Suothan anteeksi! [– –] Näkemiin, Sara. Life is not so rotten as it seems.

Tiedätkö, miten Peppi Pitkätossu syntyi?

Tanskalainen Jens Andersen sai harvinaisen tilaisuuden perehtyä Astrid Lindgrenin ennen julkaisemattomaan kirjeenvaihtoon ja päiväkirjamerkintöihin. Tuloksena on vahva muotokuva ristiriitaisesta ihmisestä, jota ajoi eteenpäin poikkeuksellinen mielikuvituksen lahja sekä luja tunne oikeasta ja väärästä. Mutta mitä kirjailija lopulta ajatteli kaikesta maineesta ja kunniansta? Kuka hän oikeastaan oli? Antoiko hän koskaan itselleen anteeksi poikansa hylkäämistä?

ETUKANNEN KUVA: KLAUS GOTTFREDSÉN TAKAKANNEN KUVA: STIG A. NILSSON / TT / LEHTIKUVA

PÄÄLLYS: MARTTI RUOKONEN

#kirja

WWW.KIRJA.FI

9 789510 414620

99.1

ISBN 978-951-0-41462-0

